

**BOLALARDA ATOPIK DERMATIT, UNING MAHALLIY
DAVOLASH USULLARI**

Boltaeva Shirin Baxtiyorovna

boltayevashirin1984@gmail.com

Buxoro davlat tibbiyot instituti

Bolalar kasalliklari propedevtikasi va bolalar
nevrologiyasi kafedrası assistenti

Annotatsiya: Mazkur maqolada bolalarda atopik dermatit kasalligi, uning etiologiyasi, patogenezi va klinik ko‘rinishlari batafsil yoritilgan. Atopik dermatit bolalik davrida keng tarqalgan allergik teri kasalliklaridan biri bo‘lib, u genetik moyillik, immunologik disbalans, atrof-muhit omillari va allergenlar ta’sirida yuzaga keladi. Maqolada kasallikning alomatlari (qichishish, qizarish, teri qurishi, ekskoriatsiya) va yoshga xos klinik shakllari tasvirlangan. Davolashning mahalliy yondashuvlariga alohida e’tibor qaratilib, kortikosteroid kremlar, emollientlar, antihistamin vositalar, va zamonaviy topikal immunomodulyatorlar qo‘llanilishi tahlil qilingan. Shuningdek, maqolada profilaktik choralar, jumladan, gigiyena qoidalariga rioya qilish, allergenlardan cheklanish va terini namlantirish usullari ham bayon etilgan. Ushbu tadqiqot atopik dermatitni samarali boshqarish uchun ilmiy asoslangan yondashuvlarni taqdim etadi.

Kalit so‘zlar: Atopik dermatit, bolalarda allergik kasalliklar, mahalliy davolash, kortikosteroid kremlar, emollientlar, topikal immunomodulyatorlar, teri qichishishi, allergenlar, genetik moyillik, atopik ekzema, gormonal terapiya, gigiyena, teri parvarishi, teri qurishi, immunologik disbalans, bolalar dermatologiyasi.

Atopik dermatit (AD) bolalar orasida keng tarqalgan surunkali allergik teri kasalligi bo‘lib, u asosan bolalik davrida boshlanadi va turli klinik shakllarda namoyon bo‘ladi. Ushbu maqolada atopik dermatitning kelib chiqish sabablari, klinik belgilari va mahalliy davolash usullari haqida batafsil ma’lumot beriladi.

Atopik dermatit (AD) bolalarda keng tarqalgan surunkali allergik teri kasalligi bo‘lib, u qichishish, terining quruqligi va yallig‘lanish belgilari bilan kechadi. Kasallik asosan genetik moyillik, immunologik disbalans va atrof-muhit omillari bilan bog‘liq. AD bolalik davrida boshlanib, yoshga qarab turli klinik shakllarda namoyon bo‘ladi: chaqaloqlik davrida yuz va tanada qizarish va ekzematoz o‘choqlar kuzatilsa, katta yoshda teri qalinlashuvi va yoriqlar paydo bo‘lishi mumkin. Atopik dermatit rivojlanishida filaggrin genining mutatsiyasi teri to‘sig‘ining buzilishiga olib keladi. Natijada, allergenlar va mikroorganizmlar teriga osongina kirib, yallig‘lanishni

kuchaytiradi. Bundan tashqari, immun tizimining haddan tashqari reaktivligi, Th2-hujayralarning faolligi yallig‘lanish jarayonini kuchaytiradi. Mikrobiota disbalansi, ayniqsa *Staphylococcus aureus* bakteriyasining ko‘payishi, kasallikni yanada og‘irlashtiradi. Atopik dermatitni davolashning asosiy maqsadi teri to‘sig‘ini tiklash, yallig‘lanishni kamaytirish va qichishishni boshqarishdan iborat. Mahalliy davolashda kortikosteroid kremlar va malhamlar asosiy vositalardan biri bo‘lib, ular yallig‘lanishni tezda pasaytiradi. Emollientlar esa terini namlantirib, uni tiklashga yordam beradi. Shuningdek, topikal immunomodulyatorlar (masalan, takrolimus va pimekrolimus) kortikosteroidlarga alternativa sifatida qo‘llanadi. Bundan tashqari, gigiyenaga rioya qilish, allergenlardan cheklanish va terini muntazam parvarish qilish kasallikni yengillashtirishda muhimdir. Bolalarda atopik dermatitni mahalliy davolashning to‘g‘ri yondashuvi kasallikni boshqarishda muvaffaqiyat kaliti hisoblanadi. Bu esa bolalarning hayot sifatini oshiradi va kasallikning qaytalanishlarini kamaytiradi. Atopik dermatit rivojlanishida quyidagi omillar asosiy rol o‘ynaydi:

- Genetik moyillik: Bolalarda AD asosan ota-onadan irsiy o‘tadigan kasallik bo‘lib, immun tizimining haddan tashqari reaktivligi bilan bog‘liq.
- Immunologik disbalans: T-hujayralarning 2-tip (Th2) yo‘nalishdagi ortiqcha faolligi va giperreaktivlik allergik yallig‘lanishga sabab bo‘ladi.
- Teri to‘sig‘ining buzilishi: Filaggrin oqsilining yetishmasligi tufayli terining qurishi va himoya funksiyasining pasayishi kuzatiladi.
- Atrof-muhit omillari: Allergik moddalar (chang, o‘simliklar poleni, hayvon junlari), oziq-ovqat allergenlari va gigiyenik vositalardagi kimyoviy moddalar AD rivojlanishini kuchaytiradi.
- Stress va psixologik omillar: Stress holatlari kasallikning kechishini og‘irlashtiradi.

Atopik dermatitning belgilari bolalar yoshiga qarab o‘zgaradi. Chaqaloqlik davri (2 oydan 2 yoshgacha): Yuz, bosh terisi, va qo‘l-oyoq bukiladigan qismlarida qizarish, terining quruqligi va yallig‘lanish o‘choqlari kuzatiladi. Bolalik davri (2 yoshdan 12 yoshgacha): Qo‘l-oyoq bo‘g‘imlarining bukiluvchi yuzalarida teri qalinlashuvi, yoriqlar va qichishish paydo bo‘ladi. O‘smirlik va kattalar davri (12 yosh va undan yuqori): Kasallik ko‘proq yuz, bo‘yin va tirsak sohalarida qayta namoyon bo‘ladi.

Yallig‘lanishni kamaytirish uchun qo‘llanadi. Faol moddasi kuchli yoki o‘rtacha ta’sirga ega preparatlar (masalan, gidrokortizon, mometazon) tavsiya etiladi. Uzoq muddatli qo‘llashdan qochish kerak, chunki teri yupqalashishi va boshqa nojo‘ya ta’sirlar bo‘lishi mumkin. Teri qurishini kamaytiradi va teri to‘sig‘ini tiklaydi. Har kuni, ayniqsa, yuvinishdan keyin muntazam qo‘llash tavsiya etiladi. Pimekrolimus yoki takrolimus kabi vositalar kortikosteroidlarga alternativa sifatida qo‘llanadi,

ayniqsa, yuz va nozik teri sohalarida. Bu vositalar uzoq muddatda xavfsizroq hisoblanadi. Atopik dermatit bolalik davrida keng tarqalgan surunkali kasallik bo‘lib, uni davolashda individual yondashuv va teri holatini tiklashga qaratilgan mahalliy terapiya katta ahamiyatga ega. Kortikosteroid kremlar, emollientlar va topikal immunomodulyatorlar yallig‘lanishni samarali boshqarish va qichishishni kamaytirishda asosiy vositalar hisoblanadi.

Profilaktika va qo‘shimcha chora-tadbirlar :

- Bolani gigiyenaga rioya qilishga o‘rgatish.
- Uyda allergenlar miqdorini kamaytirish, masalan, changni tozalash va nam muhitni oldini olish.
- Parhezga rioya qilish va allergen oziq-ovqatlardan cheklanish.
- Teri parvarishini kunlik odatga aylantirish.

Kasallikni oldini olish va teri parvarishiga doimiy e‘tibor kasallikning kechishini yengillashtiradi hamda bolalarda hayot sifatini oshiradi. Atopik dermatit bolalar orasida keng tarqalgan surunkali allergik teri kasalligi bo‘lib, uning asosiy belgilari qichishish, teri qurishi va yallig‘lanish o‘choqlaridir. Kasallik rivojlanishida genetik moyillik, immunologik disbalans va atrof-muhit omillari muhim rol o‘ynaydi. Mahalliy davolash usullari, jumladan kortikosteroid kremlar, emollientlar va topikal immunomodulyatorlar atopik dermatitni boshqarishda samarali vositalar hisoblanadi. Teri to‘sig‘ini tiklash, gigiyenaga rioya qilish va allergenlardan cheklanish kasallikni yengillashtirishda muhimdir. Ushbu tadqiqot atopik dermatitni samarali boshqarish uchun ilmiy asoslangan yondashuvlarni taqdim etadi va bolalarning hayot sifatini oshirishga qaratilgan.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO‘YXATI

1. Eichenfield, L. F., Tom, W. L., Chamlin, S. L., & Feldman, S. R. (2014). Guidelines of care for the management of atopic dermatitis. *Journal of the American Academy of Dermatology*, 71(1), 116-132.
2. Leung, D. Y., & Bieber, T. (2003). Atopic dermatitis. *The Lancet*, 361(9352), 151-160.
3. Weidinger, S., & Novak, N. (2016). Atopic dermatitis. *The Lancet*, 387(10023), 1109-1122.
4. Schneider, L., Tilles, S., Lio, P., Boguniewicz, M., & Beck, L. (2013). Atopic dermatitis: A practice parameter update 2012. *Journal of Allergy and Clinical Immunology*, 131(2), 295-299.

5. Boguniewicz, M., & Leung, D. Y. (2011). Atopic dermatitis: A disease of altered skin barrier and immune dysregulation. *Immunological Reviews*, 242(1), 233-246.